

Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
AMICUS EUROPAE

Biuletyn OPINIE FAE
nr 1/2014

Katarzyna KUBIAK

Niemiecka debata nad nuklearnym wymiarem NATO

W debacie nad nuklearnym aspektem NATO, Niemcy jako jedno z niewielu państw sojuszniczych brały bardzo aktywny udział. Mimo zakończenia oficjalnych debat nad przyszłością odstraszania nuklearnego w ramach Sojuszu wraz ze szczytem w Chicago w 2012 r., przed NATO nadal stoi kilka poważnych wyzwań, w tym przekonanie Rosji do objęcia jej arsenatów taktycznej broni jądrowej środkami transparentji, bezpieczeństwa i budowy zaufania. Czego możemy oczekiwać od naszych zachodnich sąsiadów w tej i dla nas ważnej debacie?

Wprowadzenie

„Przeгляд odstraszania i obrony” NATO (*Deterrence and Defence Posture Review*, DDPR) nałożył na państwa członkowskie Sojuszu kilka zadań. Mają one m.in. opracować kształt misji nuklearnej NATO gwarantujący najszerszy możliwy podział zadań i obowiązków między członkami (§12 DDPR) oraz wypracować katalog środków budowy wzajemnego zaufania, przejrzystości i bezpieczeństwa w kwestii taktycznej broni nuklearnej, który miałby zostać zaproponowany Rosji (§25 i §27 DDPR). Dodatkowo, państwa sojusznicze muszą w niedalekiej przyszłości zmierzyć się z wymianą samolotów wielozadaniowych i rozwiązać kwestię kompatybilności istniejących samolotów ze zmodernizowanym modelem amerykańskiej bomby nuklearnej B61-12.

Do tej pory Berlin jawił się jednym z najbardziej aktywnych uczestników debaty nad polityką nuklearną Sojuszu. W związku z ubiegłorocznymi wyborami do Bundestagu powstaje pytanie, czy i w jaki sposób obecny rząd Niemiec podąży tą samą ścieżką. Artykuł przedstawi krótki zarys zaangażowania Berlina w dotychczasowe negocjacje nad sojuszniczą polityką nuklearną, wskaże na problemy oczekujące rozwiązania, przedstawi pozycję nowej koalicji oraz poszczególnych partii w odniesieniu do stacjonowania amerykańskiej broni nuklearnej w Europie.

Wysokie ambicje

Umowa koalicyjna pomiędzy CDU/CSU a FDP z października 2009 r.¹ postawiła rządowi Angeli Merkel trzy cele w związku ze świeżo rozpoczętą debatą nad Nową Koncepcją Strategiczną Sojuszu Północnoatlantyckiego. Po pierwsze, koalicjanci widzieli NATO jako forum do negocjacji nad rozbrojeniem nuklearnym. Po drugie, popierając wizję prezydenta Baracka Obamy o świecie wolnym od broni nuklearnej, wpasowano się tym samym w międzynarodowy kontekst debaty. Ostatnie założenie miało być natomiast praktycznym wkładem rządu Niemiec w realizację tego celu i zakładało dołożenie wszelkich starań, które przyczynią się do usunięcia szacowanego na ok. 20 sztuk amerykańskiego arsenału grawitacyjnych bomb nuklearnych (B61) z terytorium Niemiec. Był to flagowy pomysł ministra spraw zagranicznych Guido Westerwelle, reprezentującego koalicyjnego partnera FDP.

Zapisy umowy koalicyjnej stanowiły zaskoczenie nie tylko dla sojuszników NATO, ale również części administracji rządowej. Chrześcijańsko-demokratyczni eksperci zarzucali ministrowi Westerwelle użycie nośnej w Niemczech tematyki usunięcia B61 w celu zdobycia społecznego poparcia². Za drzwiami sojuszniczych MSZ-tów zagrzmiało, ale do publicznego linczu projektu nie doszło. Zresztą po rozmowie z Sekretarz Stanu Hillary Clinton w listopadzie 2011 r., Berlin szybko zrewidował pozycję. Tego samego miesiąca Guido Westerwelle miał złożyć Sekretarzowi Generalnemu NATO przyrzeczenie, że Niemcy będą się w tej sprawie konsultować ze swoimi sojusznikami³. Podczas nieformalnego spotkania ministrów spraw zagranicznych w Tallinie w 2010 r. NATO przyjęło zasadę konsensusu w ramach przyszłych decyzji dotyczących wspólnej polityki nuklearnej.

Ostatecznie minister Westerwelle musiał całkowicie porzucić plan pozbycia się B61 z Niemiec. NATO podjęło decyzję, aby utrzymać amerykańską broń nuklearną w Europie w ramach sojuszniczej doktryny odstraszenia nuklearnego. W dalszych debatach Berlin postawił zatem na umocnienie idei kontroli zbrojeń i rozbrojenia nuklearnego jako zadań NATO, co znalazło swoje odzwierciedlenie zarówno w „Nowej Koncepcji Strategicznej NATO”, jak

¹ Umowa koalicyjna CDU/CSU z FDP (2009); „Wachstum. Bildung. Zusammenhalt. Der Koalitionsvertrag Zwischen CDU, CSU Und FDP. 17. Legislaturperiode.”, October 26, 2009;

http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Ministerium/koalitionsvertrag.pdf?__blob=publicationFile

² Neukirch, Ralf (2010) “German Foreign Minister Pushes for NATO Nuclear Drawdown” [w:] Spiegel Online, February 25, sec. International.

³ Borger, Julian (2009) “Germans Press for Removal of US Nuclear Weapons in Europe” [w:] The Guardian, November 6, 2009.

i w „Przeglądzie odstraszania i obrony nuklearnej”. Również za sprawą Berlina NATO zadeklarowało dążenie do stworzenia uwarunkowań dla świata wolnego od broni nuklearnej.⁴ Według rządu kanclerz Angeli Merkel, odstraszanie nuklearne i rozbrojenie nie stoją ze sobą w sprzeczności, a wzajemnie się uzupełniają.⁵

Berlin przeforsował również powstanie Komitetu ds. Kontroli Zbrojeń, Rozbrojenia i Nieprolifracji (*Special Advisory and Consultative Arms Control, Disarmament and Non-Proliferation Committee*).⁶ Został on powołany decyzją szczytu NATO w Chicago i stanowi kontynuację wcześniejszego komitetu powstałego na skutek postanowień szczytu w Lizbonie (*Weapons of Mass Destruction Control and Disarmament Committee*). Dzięki staraniom Berlina komitet ma stały charakter i szeroki mandat działania. Przewodniczącym został Turcja i Francja, które upatrywały w nim jedynie krótkotrwały byt służący co najwyżej jednorazowemu wypracowaniu pozycji w kontekście szczytu NATO w Chicago. Jednym z zadań komitetu jest przygotowanie konkretnych propozycji środków budowy przejrzystości, zaufania i bezpieczeństwa w odniesieniu do europejskiej taktycznej broni nuklearnej, by wesprzeć amerykańskie próby zaangażowania Moskwy w rozmowy dotyczące tej kategorii broni. Z perspektywy Berlina, komitet ma za zadanie wspierać i realizować zobowiązanie kontroli zbrojeń, rozbrojenia i nieprolifracji.⁷

Innym forum działania Niemiec w sprawie B61 jest Inicjatywa ds. Nieprolifracji i Rozbrojenia (*Non-Proliferation and Disarmament Initiative – NPDI*), w skład której wchodzi również Australia, Chile, Holandia, Japonia, Kanada, Meksyk, Niemcy, Polska, Turcja i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Grupa opracowała w tym celu standardowe narzędzie do raportowania postępów rozbrojenia nuklearnego, które przedstawiła do rozpatrzenia grupie P5.⁸ W celu realizacji swojego postulatu, Inicjatywa przedłożyła dokument roboczy na Konferencję

⁴ Deutscher Bundestag (2013) Antwort der Bundesregierung auf die Große Anfrage der Abgeordneten Uta Zapf, Dr. Rolf Mützenich, Rainer Arnold, weiterer Abgeordneter und der Fraktion der SPD – Drucksache 17/11905 – Ergebnisse und Folgen der Beschlüsse des NATO-Gipfels von Chicago für Abrüstung, Raketabwehr und europäische Sicherheit; Drucksache 17/13820; 05. 06. 2013; <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/138/1713820.pdf>; s. 3

⁵ *ibid.* s. 3.

⁶ *ibid.* s. 4.

⁷ *ibid.* s. 6-7.

⁸ Non-Proliferation and Disarmament Initiative (2011); Statement of the Third Ministerial Meeting of the Non-Proliferation and Disarmament Initiative, New York, 21 September 2011; http://www.mofa.go.jp/policy/un/disarmament/arms/npdi_mstate110921.pdf

Przeładową “Układu o nieprolifracji broni jądrowej” w 2015 r.⁹ Nawołuje w nim do włączenia problematyki taktycznej broni nuklearnej w Europie do agendy konferencji, próbując tym samym zwiększyć nacisk na Rosję i zmusić ją do podjęcia jakichkolwiek rozmów na ten temat.

Debata wewnątrz kraju

Istnieją dwa elementy nuklearnego odstraszania NATO, istotne z perspektywy dalszej debaty – amerykańskie bomby nuklearne B61 stacjonowane w Belgii, Holandii, Niemczech, Turcji i we Włoszech oraz infrastruktura nuklearna w postaci samolotów podwójnego zastosowania, mogących je przenosić. Podczas, gdy bomba jest własnością Amerykanów, część samolotów do jej przenoszenia należy do państw członkowskich NATO. W niemieckim Büchel szacunkowo stacjonuje 20 amerykańskich B61, które w razie decyzji amerykańskiego prezydenta mogą zostać załadowane, dotransportowane do celu i zrzucone przez niemieckiego pilota, kierującego niemieckim wielozadaniowym samolotem *Panavia 200 (PA-200) Tornado IDS (Interdiction Strike)*. Zarówno samolot, jak i bomba, stanowią aktualnie przedmiot zainteresowania politycznego. Samoloty ze względu na konieczność ich wymiany w niedalekiej przyszłości. Bomby – ze względu na plan przedłużenia ich żywotności. Obie kwestie zostaną omówione poniżej.

B61 w Europie

Aktualnie USA planują przedłużyć żywotność arsenału B61. Waszyngton zapewnia przy tym, iż chodzi jedynie o wymianę nienuklearnych komponentów bomby. Jednak według Hansa Kristensena, dyrektora Amerykańskiej Federacji Naukowców, program ten zmieni zdolności militarne bomby,¹⁰ adekwatniejsze byłoby w tym wypadku zatem użycie określenia “modernizacja”. Stwierdzenie to stawia pod znakiem zapytania wiarygodność „Przeładowa Polityki Nuklearnej” (*Nuclear Posture Review*), według którego USA nie zamierzają wprowadzać nowych zdolności militarnych.¹¹

⁹ Preparatory Committee for the 2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons; Transparency of nuclear weapons: the Non-Proliferation and Disarmament Initiative Working paper submitted by Australia, Canada, Chile, Germany, Japan, Mexico, the Netherlands, Poland, Turkey and the United Arab Emirates; NPT/CONF.2015/PC.I/WP.12*; 20 April 2012; http://www.mofa.go.jp/announce/event/2012/4/pdfs/0427_01_01.pdf

¹⁰ Kristensen, Hans M. (2012) B61-12: Contract Signed for Improving Precision of Nuclear Bomb; FAS Strategic Security Blog; 28 November 2012; <http://blogs.fas.org/security/2012/11/b61-12contract/>

¹¹ Department of Defence (2010) Nuclear Posture Review; April 2010; s. 40; <http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20nuclear%20posture%20review%20report.pdf>

Rząd Niemiec stara się nie zajmować póki co jasnego stanowiska w kontekście programu przedłużenia żywotności B61. Według Berlina decyzja ta należy do Amerykanów. Przekonuje jednocześnie, iż nie ma mowy o jakiegokolwiek modernizacji, gdyż zmiany nie stworzą nowego przeznaczenia lub możliwości użycia bomby.¹² Dla Berlina w tym momencie ważna jest co najwyżej kompatybilność nowego modelu bomby (B61-12) z samolotem *Tornado*. Według niemieckiej administracji rządowej, Stany Zjednoczone wzięły odpowiedzialność za dostosowanie poszczególnych środków przenoszenia należących do poszczególnych państw członkowskich NATO.¹³ Berlin nie zamierza zatem ponosić kosztów modernizacji i dopasowania nowej B61 do środków przenoszenia.

Zadziwia jednak fakt separowania przez rząd Niemiec kwestii modernizacji B61 jako indywidualnej odpowiedzialności USA. Według wypowiedzi Angeli Merkel, to właśnie udział w misji nuklearnej gwarantuje Berlinowi wpływ na wrażliwe tematy Sojuszu.¹⁴ W wypowiedziach dotyczących B61 tego wpływu dostrzec nie można. Dodatkowo, zgodnie z literą „Przeglądu odstraszenia i obrony” NATO, sojusznicy mają uzgodnić możliwości poszerzenia i wyrównania wkładu poszczególnych państw w misję nuklearną. Takie postanowienie może oznaczać zwiększoną odpowiedzialność finansową za modernizację i utrzymywanie B61 w Europie ze strony europejskich sojuszników, co jak najbardziej dotyczy interesu niemieckiego.

Przyszłość Tornada

O wiele bardziej złożone jest stanowisko Niemiec w sprawie samolotów utrzymywanych w ramach nuklearnej misji NATO. Należy przy tym zauważyć, iż *Tornado* nie jest dedykowany wyłącznie misji nuklearnej sojuszu. Jest to samolot wielozadaniowy – myśliwiec przechwytyjący, rozpoznawczy i bombardujący – w Luftwaffe używany w wersji myśliwsko-uderzeniowej oraz rozpoznawczo-szturmowej, wykorzystywany m.in. w operacjach w byłej Jugosławii, Afganistanie czy w Iraku. Niemcy od dawna przesuwają termin wymiany *Tornada*. Bundeswehra

¹² Deutscher Bundestag (2013) Antwort der Bundesregierung auf die Große Anfrage der Abgeordneten Uta Zapf, Dr. Rolf Mützenich, Rainer Arnold, weiterer Abgeordneter und der Fraktion der SPD – Drucksache 17/11905 – Ergebnisse und Folgen der Beschlüsse des NATO-Gipfels von Chicago für Abrüstung, Raketenabwehr und europäische Sicherheit; Drucksache 17/13820; 05. 06. 2013; s.12; <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/138/1713820.pdf>

¹³ *ibid.* s.12.

¹⁴ Meier, Oliver (2009) Steinmeier Calls for U.S. to Withdraw Nukes [w:] Arms Control Today; http://www.armscontrol.org/act/2009_5/Steinmeier

zamierza je utrzymać min. do 2020 r.¹⁵ Rzecznik Ministerstwa Obrony zaznaczył 6 października 2010 r., iż jego użycie planowane jest również poza rok 2020, a decyzja o dacie jego wycofania nie została jeszcze podjęta.¹⁶ W październiku 2011 r. okres użytkowania *Tornado* jako platformy do przenoszenia broni nuklearnej został wydłużony do roku 2025.¹⁷ Jednak rok później, Christian Schmidt – parlamentarny sekretarz stanu przy Ministerstwie Obrony - zapowiedział, iż *Tornado* „zostanie w użyciu poza 2025 r.”¹⁸ Nie wiadomo zatem ostatecznie, jak długo samolot ma pozostać w służbie.

Elastyczność w przedłużaniu używalności *Tornado* wynika z przewidzianej żywotności płatowca i silnika zaprojektowanych na ok. 8000 przelatanych godzin.¹⁹ Według danych z kwietnia 2013 r., z 91 maszyn jedynie pięć ma wylatanych więcej niż 5000 godzin.²⁰ Utrzymanie większej ilości samolotów niż potrzeba do wykonywania zadań oraz obniżona używalność samolotów nadających się do modernizacji, przedłużają żywotność całej floty. Do roku 2016 Bundeswehra planuje latać rocznie ok. 11 500 godzin, a po roku 2017 – ok. 13 310 godzin.²¹ Na pojedynczą maszynę przypada więc około 135 – 157 godzin. Według Otfrieda Nassauera, eksperta Berlińskiego Centrum Informacji nt. Bezpieczeństwa Transatlantyckiego, oznacza to przedłużenie żywotności *Tornado* do ok. 2035 r.²² Przesuwanie terminu wynika również z faktu, iż następcą *Tornado* – najprawdopodobniej *Eurofighter* – nie zostanie ze względów finansowych wyposażony w część zdolności, jakie posiada dziś *Tornado*.

¹⁵ ibid. s. 36.

¹⁶ Bundesministerium der Verteidigung (2010) Sprechererklärung zur Nutzungsdauer der Tornado-Jagdbomber, 6.10.2010;
http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg/lut/p/c4/NYzNCsIwEITfKJtKFFWmSKGXetR4kbRd4kLzw3ZbLz68CegMzBw-ZuAB2cGu5KxQDHaCO5iBjv1b9X51KjHOM_7KkwjStASHQVkeXrQ-N7rScSvI6ohBpSSgkEop2MrkVWKLfMhC3MmikYwurqc8_av6rM_mKbu6t227ZorJO9PXySvqXg/

¹⁷ Nassauer, Otfried (2012) Der Tornado als Nuklearwaffenträger; BITS Sachstand; BITS; 6. November 2012;
http://www.bits.de/public/unv_a/original-061112.htm#fn8

¹⁸ Deutscher Bundestag (2012) Schriftliche Fragen mit den in der Woche vom 24. September 2012 eingegangenen Antworten der Bundesregierung; Drucksache 17/10875; 28. 09. 2012; s. 45-46;
<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/108/1710875.pdf>

¹⁹ Nassauer, Otfried (2012) Der Tornado als Nuklearwaffenträger; BITS Sachstand; BITS; 6. November 2012;
http://www.bits.de/public/unv_a/original-061112.htm#fn8

²⁰ Deutscher Bundestag (2013) Antwort der Bundesregierung auf die Große Anfrage der Abgeordneten Uta Zapf, Dr. Rolf Mützenich, Rainer Arnold, weiterer Abgeordneter und der Fraktion der SPD – Drucksache 17/11905 – Ergebnisse und Folgen der Beschlüsse des NATO-Gipfels von Chicago für Abrüstung, Raketenabwehr und europäische Sicherheit; Drucksache 17/13820; 05. 06. 2013; <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/138/1713820.pdf>; s.28-29.

²¹ ibid. s.10.

²² Nassauer, Otfried (2012) Der Tornado als Nuklearwaffenträger; BITS Sachstand; BITS; 6. November 2012;
http://www.bits.de/public/unv_a/original-061112.htm#fn8

Aktualnie 85 maszyn, które mają zostać utrzymane, przechodzą modernizację ASSTA 3 (*Avionics System Software Tornado in Ada 3*), na którą rząd niemiecki zamierza do roku 2017 wydać 900 milionów Euro.²³ 46 spośród tych maszyn, w tym 44 stacjonujące w Buchel, może przetranszować również ładunki nuklearne. Utrzymywanie *Tornado* poza rok 2020 oznacza również konieczność jego dopasowania do zmodernizowanego modelu B61-12. Prace związane z kompatybilnością *Tornado* z B61-12 nie należą do zakresu modernizacji ASSTA 3, ani kolejnego etapu ASSTA 3-1.²⁴ Ze względu na fakt, iż *Tornado* to samolot o podwójnym zastosowaniu, koszty związane bezpośrednio z jego misją nuklearną nie muszą być wyszczególniane.²⁵ Nie wiadomo zatem, ile dostosowanie będzie kosztować.

Niemcy są jak dotąd jedynym państwem stacjonującym B61, które nie zdecydowało się na zakup F-35 JSF – samolotu certyfikowanego do przenoszenia B61. Berlin zamierza zakupić wielozadaniowy samolot *Eurofighter-Typhoon* od konsorcjum, w którym jest inwestorem. Aby uczestniczyć w misji nuklearnej NATO, samolot ten wymaga specjalnej certyfikacji ze strony amerykańskiej. Certyfikacja *Eurofightera* nie jest prawdopodobna, gdyż oznaczałaby przekazanie danych technicznych stronie amerykańskiej, czemu sprzeciwiają się niektórzy udziałowcy przedsięwzięcia. Kwestia certyfikacji nowych nośników nuklearnych nie stanowi przy tym aktualnie tematu dyskusji,²⁶ a Federalne Ministerstwo Obrony nie rozpatrywało do tej pory możliwości przystosowania *Eurofightera* jako systemu do przenoszenia broni nuklearnej.²⁷

Głosy z Berlina

Przed wyborami do Bundestagu jesienią 2013 r., największe niemieckie partie zaprezentowały swoje programy wyborcze, w większości odnosząc się także do problematyki stacjonowania B61 w Europie. Wyjątkiem są Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna (CDU) i Unia

²³ *ibid.*

²⁴ Deutscher Bundestag (2012) Schriftliche Fragen mit den in der Woche vom 24. September 2012 eingegangenen Antworten der Bundesregierung; Drucksache 17/10875; 28. 09. 2012; s. 47; <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/108/1710875.pdf>

²⁵ Deutscher Bundestag (2013) Antwort der Bundesregierung auf die Große Anfrage der Abgeordneten Uta Zapf, Dr. Rolf Mützenich, Rainer Arnold, weiterer Abgeordneter und der Fraktion der SPD – Drucksache 17/11905 – Ergebnisse und Folgen der Beschlüsse des NATO-Gipfels von Chicago für Abrüstung, Raketenabwehr und europäische Sicherheit; Drucksache 17/13820; 05. 06. 2013; <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/138/1713820.pdf>

²⁶ Deutscher Bundestag (2012) Antwort der Bundesregierung auf die Große Anfrage der Abgeordneten Uta Zapf, Dr. h. c. Gernot Erler, Petra Ernstberger, weiterer Abgeordneter und der Fraktion der SPD – Drucksache 17/7226 – Deutsche nukleare Abrüstungspolitik weiterentwickeln – Deutschlands Rolle in der Nichtverbreitung stärken und weiterentwickeln; Drucksache 17/8843; 02. 2012; str.36: <http://dipbt.bundestag.de/dip21/btd/17/088/1708843.pdf>

²⁷ *ibid.* s. 36.

Chrześcijańsko-Społeczna w Bawarii (CSU), które utożsamiają się z literą „Nowej koncepcji strategicznej” NATO, ale jako jedyne nie wymieniają w programie kwestii zasobów taktycznej broni nuklearnej na terytorium Niemiec.²⁸ Socjaldemokratyczna Partia Niemiec (SPD), która pod koniec listopada 2013 r. z sukcesem zakończyła rokowania koalicyjne z CDU/CSU, w programie przedwyborczym wezwała do usunięcia amerykańskich bomb nuklearnych z Niemiec w ramach europejskiego układu rozbrojeniowego.²⁹ Nie podano jednak żadnych szczegółów, o jaki układ miałoby chodzić.

W trakcie prac nad umową koalicyjną między CDU, CSU i SPD, temat B61 omawiano w grupie roboczej „Stosunki zewnętrzne, obrona, pomoc rozwojowa i prawa człowieka”, która obradowała 5 i 19 listopada 2013 r. W pierwszym projekcie na próżno jednak szukać jakichkolwiek odniesień do rozbrojenia i kontroli zbrojeń w obrębie Europy³⁰. Dopiero w szkicu z 19 listopada pojawia się fragment odnoszący się do tej tematyki. W nowej umowie koalicyjnej to jednak CDU/CSU przeforsowały swoją pozycję względem mniejszego koalicjanta SPD. Czytamy w niej:

*„w trakcie szczytu w Chicago wspólnie z naszymi partnerami z NATO postawiliśmy sobie za cel stworzyć warunki dla świata bez broni nuklearnej, do tego czasu redukując jej rolę. Jak długo jak broń nuklearna stanowi instrument odstraszania zapisany w koncepcji strategicznej NATO, tak długo w interesie Niemiec leży udział w strategicznej dyskusji i procesach planowania. Rząd Federalny Niemiec będzie się wstawiać, aby pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Rosją rozpoczęły się negocjacje nad całkowitym, weryfikowalnym rozbrojeniem w taktycznym zakresie. Będzie wspierał odpowiednie kroki obu partnerów. Sukces rozmów rozbrojeniowych stwarzają warunki dla wycofania taktycznej broni jądrowej, stacjonowanej w Niemczech i Europie”.*³¹

²⁸ CDU/CSU (2013) “Gemeinsam erfolgreich für Deutschland”;

<http://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/regierungsprogramm-2013-2017-langfassung-20130911.pdf>

²⁹ SPD (2013) “Das WIR entscheidet. Das Regierungsprogramm 2013-2017”;

http://www.spd.de/linkableblob/96686/data/20130415_regierungsprogramm_2013_2017.pdf

³⁰ Koalitionsverhandlungen von SPD und CDU und CSU. Entwurf Eckpunkte-Papier für Große Runde am 5. November 2013; AG Auswärtiges, Verteidigung, Entwicklungszusammenarbeit und Menschenrechte; http://www.spd.de/scalableImageBlob/111420/data/20131103_eckpunktepapier_ag_aussenpolitik-data.pdf

³¹ Koalitionsvereinbarung CDU, CSU und SPD. AG Auswärtiges, Verteidigung, Entwicklungspolitik und Menschenrechte; 19.11.2013; http://augengeradeaus.net/wp-content/uploads/2013/11/KOA_Aussen-Verteidigung-Entwicklung.pdf; 271-280.

Koalicjanci zamierzają zatem utrzymać dotychczasowy kurs aktywnego zaangażowania w debatę, nie wprowadzając jednak otwarcie żadnych autorskich pomysłów. Zapis ten definiuje jednak kwestię rosyjskiej “wzajemności” – sukces rozmów rozbrojeniowych stanowi warunek usunięcia taktycznej broni nuklearnej z Niemiec. Jest to jednak jedyny nowy element wyróżniający nowy rząd w tej sprawie.

Umowa koalicyjna została ostatecznie zaakceptowana przez wszystkich koalicjantów na początku grudnia 2013 r. Nowa koalicja musi się jednak liczyć z zaangażowaną opozycją, która z pewnością będzie wywierała silny nacisk na intensyfikację działań uwieńczonych ostatecznym pozbyciem się B61 z terytorium Niemiec. W swoim programie wyborczym Związek 90/Zieloni (Bündnis 90/Die Grünen) nawołuje do całkowitego i natychmiastowego wycofania broni nuklearnej z Niemiec, popiera szybkie “Global Zero” i świat bez broni nuklearnej. Zamierza zakończyć stacjonowanie amerykańskich B61 w Büchel oraz nuklearną misję niemieckich sił lotniczych.³² Lewica (Die Linke) nawołuje do wycofania i zniszczenia amerykańskiej broni nuklearnej stacjonowanej w Europie.³³ Będzie się również starała zabronić stacjonowania w Niemczech zmodernizowanej broni nuklearnej i zablokować finansowanie modernizacji *Tornado*.

Nieprzerwana aktywność niemieckiej opozycji przejawiała się ostatnio m.in. listami parlamentarzystek opozycyjnej Die Linke – Kathrin Vogler i Annette Groth – do amerykańskich senatorów w związku z przesłuchaniem w Komisji Sił Zbrojnych Senatu Stanów Zjednoczonych w dniu 29 października 2013 r. Parlamentarzystki zaznaczyły, iż modernizacja B61 stanowi nieuzasadnione zmarnowanie środków finansowych zarówno dla Amerykanów, jak i dla europejskich sojuszników³⁴. Największy wkład w przyszłą dyskusję może wnieść Agnieszka Brugger, parlamentarzystka polskiego pochodzenia z frakcji „zielonych”. Dużą stratą dla dyskusji jest natomiast odejście z parlamentu Uty Zapf z SPD, która od dawna intensywnie angażowała się w debatę nad B61.

³² Die Grünen (2013) “Zeit für den grünen Wandel. Teilhaben. Einmischen. Zukunft schaffen. Bundeswahlprogramm 2013 von Bündnis 90/DIE GRÜNEN”; <http://www.gruene.de/partei/gruenes-wahlprogramm-2013.html>

³³ Die LINKE (2013) “100 Prozent sozial. Entwurf des Wahlprogramms Bundestagswahl 2013”; http://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2013/130307_wahlprogrammmentwurf_btw2013_korrigiert.pdf

³⁴ Friends Committee on National Legislation; “NATO Parliamentarians Speak Out Against the B61 Nuclear Bomb”; 30.10.2013; http://fcn.org/issues/nuclear/nato_parliamentarians_speak_out_against_the_b61_nuclear_bomb/

Były koalicjant CDU/CSU – Wolna Partia Demokratyczna (FDP), przed wyborami obstająca przy postulatcie wycofania amerykańskich B61 z Europy, nie przekroczyła 5-proc. progu wyborczego i nie ma swoich przedstawicieli w rządzie.³⁵

Spojrzenie wprzód

Najbardziej aktualne wyzwanie dla Sojuszu polega na określeniu, w jaki sposób będą przebiegać dalsze dyskusje w sprawie taktycznej broni nuklearnej i jak zaangażować w nie Moskwę. Po ustaleniu mandatu Komitetu ds. Kontroli Zbrojeń, Rozbrojenia i Nieprolifracji w lutym 2013 r., sztab międzynarodowy NATO opracował wewnętrzny dokument z propozycjami pięciu przedsięwzięć do przedłożenia Radzie NATO-Rosja. Katalog miał stanowić punkt agendy w trakcie spotkania ministrów NATO, które odbyło się między 3-4 grudnia 2013 r. Niestety tak się nie stało i kontrola zbrojeń nie znalazła się w programie. Nie ma oficjalnych informacji na temat powodów takiego obrotu sprawy. Według wysokiego urzędnika NATO, Rosja zakomunikowała 27 listopada 2013 r. zatrzymanie wszelkich rozmów nuklearnych w ramach Rady NATO-Rosja, co przypuszczalnie mogło stanowić powód skreślenia tematu z agendy. Nie istnieje również oficjalny program współpracy między NATO i Rosją na rok 2014. Z komunikatu Rady NATO-Rosja nie wynika jednak, aby przewidziane były jakiegokolwiek działania w „nuklearnej” tematyce.

Czy i w jaki sposób NATO przeskoczy narzucony przez siebie obowiązek wzajemności ze strony Rosji do podjęcia jakichkolwiek działań w kontekście taktycznej broni nuklearnej, również tych dotyczących transparenacji i zaufania, z pewnością będzie przedmiotem dalszych rozważań. W dyskusji na ten temat nie zabraknie silnego głosu z Berlina. Przypuszczalnie Niemcy będą nadal propagowały ideę kontroli zbrojeń i rozbrojenia jako zadań NATO, wykorzystując różne fora do utrzymania dialogu na temat taktycznej broni nuklearnej w Europie zarówno w ramach Sojuszu, jak również w relacjach z Rosją.

³⁵ FDP (2013) “Bürgerprogramm 2013, Damit Deutschland stark bleibt. Nur mit uns”; http://www.fdp.de/files/565/B_rgerprogramm_A5_Online-Fassung.pdf

*Tezy przedstawiane w serii „Biuletyn OPINIE” Fundacji Amicus Europae
nie zawsze odzwierciedlają jej oficjalne stanowisko !*

Kontakt

**Fundacja Aleksandra Kwaśniewskiego
„Amicus Europae”**

Aleja Przyjaciół 8/5
00-565 Warszawa

Tel. +48 22 622 66 33
Tel. +48 22 622 66 03
Fax:+48 22 629 48 16

email: fundacja@fae.pl, www.fae.pl

Biuletyn OPINIE FAE nr 1/2014

**Niemiecka debata nad nuklearnym
wymiarom NATO**

Autor: Katarzyna Kubiak

Doktorantka na Uniwersytecie w Hamburgu,
w Instytucie Badań nad Pokojem i Polityką
Bezpieczeństwa (Institute for Peace Research
and Security Policy).

Specjalizuje się w tematyce rozbrojenia
nuklearnego, nieprolifracji broni jądrowej
oraz kontroli zbrojeń.

Nadrzędną misją **Fundacji AMICUS EUROPAE** jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspieranie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.